

הַלְבוֹת שֶׁפֶת סִימָן רַעוּ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק יא]

לְצֵאת מֵהַבַּיִת בְּשִׁבְלֵי זָהָב וְכוּ', רוּפָה לְהַדְלִיק בְּשִׁבְלֵי זָהָב וְכוּ', כְּבִיתוֹ שֶׁל אֵינֹו־יְהוּדִי⁽²¹⁾ גַּם־כֵּן צְרִיךְ לְמַחֲוֹת⁽²²⁾, שֶׁהֵנָּה וְהַעֲצִים שֶׁל יִשְׂרָאֵל⁽²³⁾ וְכוּ', כִּינֵן שֶׁהוּא כְּבִית יִשְׂרָאֵל⁽²⁴⁾.

(21) וכן אם ישראל אחר אמר לנכרי להדליק אור בבית חבירו, ואפילו אם ישראל הדליק אור בבית חבירו באיסור, דעת הגר"ם קרליץ (חוט שני ח"ג פ"א ס"ק ב ד"ה גוי המדליק אור בבית ישראל) שאין בעל הבית חייב לצאת מביתו, כיון שאין אחר יכול לגרשו מביתו ע"י שידליק שם נר באיסור.

(22) וכשעושה הנכרי מלאכה בשביל עצמו בבית הישראלי, כתב לעיל (סי' רמד ס"ק ל) שיש אוסרים ויש מתירים. וסיים, שאם הנכרי מתקן את בגדיו בבית הישראלי מותר לכל הדעות, כיון שניכר שעושה את מלאכת עצמו.

וכשהיה לישראל נר דולק, ובא הנכרי חוסיף נר, שכתב השו"ע להלן (ס"ד) שמתר לישראל ליהנות כל זמן שהנר הראשון דולק, כתב הביה"ל לקמן (סי' שז ס"ב ד"ה ואפילו) שאף אין חיוב למחות בנכרי שבא להוסיף נר, אמנם במשנ"ב להלן (ס"ק לו) כתב שחייב למחות בו. וראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן (סי' שז ס"ב ד"ה ואפילו).

ונכרי שבא לכבות אור עבור ישראל כדי שיוכל לישון, אע"פ שמתר ליהנות מכך, כיון שאין זו הנאה חיובית, דעת הגר"ם אלישיב (מלכים אמנו"ך פ"ד הע' ד) שמו"מ חייב למחות בנכרי, ומאידך, דעת הגר"ם אויערבך (שולחן שלמה ס"ק יב) שאינו חייב למחות בנכרי על כך, וכן דעת הגר"ם שיינברג (חידושי בתרא סי' רמג ס"ק ג).

(23) ולענין ישראל שמסר בגדיו לכובס נכרי בערב שבת, והתנה עמו שישלם לו, כתב לעיל (סי' רנב ס"ק כב) שאם הנכרי מכבסם בביתו, אע"פ שהישראל רואהו אינו חייב למחות בו, כיון שאין הנכרי מכבס בשבת כדי שיהנה הישראל מהכיבוס בשבת, אלא כדי למחר ולהשלים את מלאכתו, משא"כ כשהנכרי מדליק את הנר בשביל שיהנה הישראל בשבת, אפילו שעושה מלאכה זו בביתו, נראה שעושה כן בשליחות הישראלי.

(24) ואם מיחה בו ואעפ"כ עשה, כתב להלן (ס"ק לו) שנחשב שהנכרי עשה לצורך עצמו, ומותר לישראל ליהנות ממלאכה זו. ומי שסיכם עם נכרי שיבנה לו בית בקבלנות, ולא התנה עמו שלא יעבד עבורו בשבת, כתב לעיל (סי' רמד ס"ק כב) שמשמע מלשון הא"ר, שאם הנכרי בונה בשבת, לא די שימחה בו, אלא צריך אף להוציא מעות על כך, ונשאר בצ"ע.

(25) אבל כשהנר העצים של הנכרי, משמע שאינו צריך למחות בו אפילו כשמדליק בבית הישראלי, וכן מבואר להלן ס"ק לו, וכן כתב המג"א (ס"ק ד), וכן מבואר בשע"צ לעיל (סי' רנב ס"ק יז) לענין נכרי שמנער בגדי ישראל בקבלנות בשבת, שאם הקנה הישראלי את הבגדים לנכרי בערב שבת היה זה מותר.

(26) וכשאומר לנכרי ברמז שלא בדרך ציווי, כגון 'איני יכול לקרות לאור נר שיש בו פחם', או 'הנר אינו מאיר יפה', ושומע נכרי ומתקן, כתב לקמן (סי' שז ס"ק עז) שמתר אף כשהוא בבית הישראלי, ונראה מדבריו שאינו חייב למחות, והובא בשם הגר"ם אלישיב (מלכים אמנו"ך פ"ד הע' ד) שביאר הדבר שכיון שאינו עושה מלאכה חדשה עבור הישראלי, אלא רק משפר את המצב הקיים, אין חובת מחאה באופן זה, ואין זה דומה לכיבוי אור, שהישראל צריך למחות בנכרי העושה כן מעצמו, כיון שעל ידי מעשיו של הנכרי נוצר מצב חדש שלא היה קודם לכן. והגר"ם קרליץ (חוט שני ח"ג פ"א ס"ק ג ד"ה וי"ל) ביאר, שדוקא במלאכה שאין דרך לעשותה בלי רשות מבעל

הבית, כגון להדליק מזגן וכדו', חייב למחות, שאם לא כן נראה שעושה בשליחותו, אבל במלאכה שהדרך לעשותה גם בלי רשות מבעל הבית, כגון לתקן נר שאינו דולק יפה, אינו חייב למחות. וראה מה שכתבנו בביה"ל שם ס"ב ד"ה ואפילו.

[שעה"צ ס"ק טו]

וְתִקַּח אֶם אֵינוֹ עוֹשֶׂה קְבֻלָּה, אֲכָל קְשֻׁתָּהּ, אֲסוּר קָבַל גְּוִי⁽²⁷⁾.

(27) כוונתו כאן להוסיף על מה שכתב לעיל (סי' רנב ס"ק כב), שיש חילוק בין נכרי העושה מלאכה עבור ישראל בשכירות, שחייב למחות בו אפילו כשעושה הנכרי את המלאכה בביתו, לבין כשעושה בקבלנות, שאינו חייב למחות בו כשעושה הנכרי את המלאכה בביתו, ועל זה הוסיף כאן, שגם כשעושה בקבלנות שאינו חייב למחות בו, זה רק כשאין כוונתו שיהנה הישראל מהמלאכה בשבת, אבל כשמדליק נר כדי שיהנה ממנו הישראל בשבת, אפילו שעושה כן בקבלנות ובביתו של הנכרי, חייב הישראלי למחות בו.

[משנ"ב ס"ק יב]

אֲכָל אֵינֹו־יְהוּדִי קְשֻׁתָּהּ, כְּבִיתוֹ הוּא, וְלֹא הִקְרִיחוּהוּ לְצֵאת מִקְּוִי⁽²⁸⁾.
(28) אמנם לענין נכרי שעושה מלאכה לישראל בשבת בקבלנות, משמע בביה"ל לעיל (סי' ד"ה בקבלנות) שנחשב בבית הנכרי, ואינו חייב למחות בו.

[משנ"ב ס"ק יח]

אֲלֵא־אִם־כֵּן שְׂרֻפָה לְעִשֹׂת מִדַּת חִסְדוֹת⁽²⁹⁾.

(29) ובטעם הרבה, כתב בשו"ע הרב (ס"ב) שהוא כדי להראות שאינו חפץ בוה.

[משנ"ב ס"ק טז]

דִּקְשָׁתָּהּ אֲדַעְתָּא דְרַבָּא קְעָבִיד⁽³⁰⁾.

(30) וכשידוע שהנכרי המדליק אינו יודע אם יבואו רוב נכרים או רוב ישראל, הסתפק הגר"ם אויערבך (שולחן שלמה ס"ק ה, בת"י) מה הדין במקרה כזה.

[משנ"ב ס"ק יח]

הֵינֹו מְיֻדָּה⁽³¹⁾.

(31) כוונתו, שכיון שהנכרי השתמש בנר מיד, מוכח הדבר שהדליקו לצורכו, אמנם לקמן כתב (סי' שכה ס"ק ע), שאע"פ שלא השתמש הנכרי בנר מיד, מותר לישראל ליהנות ממנו, אלא אם כן ידוע שהדליקו לצורך הישראלי, וביאר התהלה לדוד (סי' שכה ס"ק לד), ששם מדובר בנכרי שאינו מכיר את הישראלי, ולכן אומרים שמסתמא הדליקו לצורכו, ובבבדי ישע (שם ס"ב) כתב, ששם מדובר בנכרי שמדליק נר בביתו, ומשום כך י"ל שמן הסתם הדליקו עבור עצמו, אלא אם כן יוצא מביתו מיד לאחר שהדליקו, מה שאין כן כאן שמדובר בנכרי המשמש בבית שאינו שלו, ועושה מלאכה לצרכי הרבים, וכשיש מחצה ישראלים ומחצה נכרים עושה לצורך שניהם, ולכן דוקא כשמשמש בנר מיד מוכח שהדליקו לצרכו, ומותר לישראל ליהנות מהנר.

[משנ"ב ס"ק כ]

שְׂרֵי לְקִנּוֹת מִמֶּנּוּ⁽³²⁾ בְּעוֹד שֶׁהֵנָּה תְּרָאוֹן דוֹלְקָא⁽³³⁾.

(32) ואף שלגבי מי שצויה לנכרי לצהצח לו את נעליו, כתב לקמן (סי' שכו ס"ק טז) שאסור ליהנות מהם עד הערב בכדי שיעשו, ואף על פי שיכול להשתמש בנעל בלא הצחצוח כמו שיכול ליהנות רק מנר אחד ומדוע אסור בהנאה עד הערב בכדי שיעשו, ביאר הגר"ם **המשן במילואים עמוד 14**

הלכות שבת סימן רעו

באר הגולה נו

1 שם בברוקא ד ש
מקבא דשטאל

מיהו, (יא) אם עשה אינו יהודי (יב) בבית ישראל (יג) מדעתו, (יד) אין ישראל צריך (טו) לצאת אף על פי שנתנה מן הפך או מן המדונה (טז): **ב** ישאל ואינם יהודים *שהסבנו יחד והדליק אינו יהודי גר, (טז) *אם רב אינם יהודים מתר להשתמש לאורו, ואם רב ישראל, או אפלו (טז) *מחצה על מחצה, אסור. *ואם יש הוכחה (יז) של צורה (ג) אינו יהודי מדליקה, בגון שאנו רואים (יח) שהוא משתמש לאורה, (יט) אף על פי שרב ישראל, מתר: הגה יש אומרים דמתר לומר לאינו יהודי להדליק לו גר (כ) לקעודת (ד) שבת, משום דסבירא לה דמתר (כא) אמירה לאינו יהודי אפלו במקל אכה גמורה (כב) במקום מצנה (יג) ס"פ ר"א ומילה בשם העיטור), שעל פי זה

באר היטב

קבלת בביתו של ישראל קמ"ש סימן רנב ס"ב, הגמיר, מ"א: (ג) א"י. ואם עשה לצורך שניהם אסור. כמ"ש סימן תקטו ס"ו: (ז) שבת. פי שישב בחושך ואין יכול לאכל קעודת שבת, אכל אם פבר אכל פשיטא דאסור, כמ"ש רס"י זה, וה"ה אם יש לו גר או אסור לומר לא"י להדליק, ואם הדליק

באר הגולה

[ב"י]. ויצת הצורך יש לסמוך אדעה ראשונה, וכן סהם המחבר בסוף הסימן להקל: * שהסבנו יחד והדליק וכו'. לכאורה נראה דאינו יהודי המדליק אינו נחשב לחשבון רוב, שהוא מדליק על השלחן על דעת המסבין אצלו, רע"ב: * אם רב אינם יהודים. כתב במאירו: לא כל הרבים שרים, שאם יש אדם חשוב פליקף שהדברים מוכיחים שבשכילו נעשה, הולכין אחריו. ולכאורה מדברי התוספות, שבת קכ"ב דבור המתחיל 'אמר', לא משמע כן, דהם פתחו סבא ו' לאפני, וידע דהלכה כרובא דחולק עליו כנה וסבירא לה דאף שהיה רבן גמליאל נשיא ושר בספינה, אפלו הכי גר לאחד גר למאה. ואולי דזה שהוא משמש בצמצום בתקש ששעה, דאמרין כנה דהעקר עשה אדעתה דנפשה, דפרש רש"י, סבא זו אלימא יחד משה דאמרין בעלמא דהעקר אדעתה דרובא קעביד: * מחצה על מחצה וכו'. עין במשנה ברורה דהשעם כשום ספקא, והוא מפרש רש"י בשבת קכ"ב וקעביד קבית' אפ"ה. ולפי זה, בסעיף א דפסק לצרכו מתר, הינו גיש הוכחה, ובגון שנאנו שהוא משתמש תכף לאורו וכהאי גוונא, אבל אם היה ספק אם לצרכו או לצורך ישראל, אסור, וכן כתב הפרי מגדים. ואף דקאמ'ר זה תלוי לפי השיטות בשבת קנ"א עמוד א, עין שם, ורש"י בשבת קכ"ב אולי כנה לפי גרסא ראשונה, ולפי גרסא אחרונה דסבירא לה לרש"י שם דהיא העקרת, הטעם בקצצה על מחצה משום דמסתמא לשם שניהו נעשה, אבל לענין ספקא יש להקל, וזהו שנתקתה הטעם השני במשנה ברורה, מכל מקום לענין דינא יש להחמיר בספקא, שכן סהם המחבר בסימן שבה סעיף ס וסעיף טו³⁰ וקטין חקטו; ומכל מקום נראה לי דבהעטרת לזה עוד אינה ספקא, מש להקל ולסמוך על שיטת רש"י וסיעתו המקלין כנה: * ואם יש הוכחה. עין במשנה ברורה שהעסקנו בשם המגן אברהם דאם עשה בשביל שניהו אסור, וצ"ח המגן אברהם על זה: כמו שכתב בסימן תקטו סוף סעיף ו, ורוצה לומר, דאיתא שם בהפ"ה דאם לוקט בשביל שניהו אסור. ולכאורה למה לא הביא המגן אברהם מקום, מסימן שבה סעיף ו, דאיתא שם בהד"א דאם לקט וצד בשביל ישראל אינו יהודי, צריך להמתין וכו'. ויש לומר, דהנה איתא דהם משום דליקא הוכחה דהעקר בשביל אינו יהודי, אימא בשביל ישראל, אבל תא דאמרין והדליק בשביל עצמו בשביל ישראל, אימא דהעקר אדעתא דנפשה צביר, וסבירא זו מוכרת כפרוש רש"י [שבת קכ"ב], לכן הביא המגן אברהם ראיה, פי היכי דלשם פסק הרמ"א דאם רוצה שולקט בשביל שניהו אסור, ורוצה לומר אף ברוב אית' יהודים [וכדמוכח שם לסמיון]. אף דבגמרא אמרין טאן דעביד אדעתא דרובא

מדודי דרשאי ישראל לפנס לבית החנה, דחמוס לאחד חמוס למאה, וכו' כמו גר דשרי: (ג) לצאת. אבל מחיב למחות מפאן ולהבא, כיון שהעצים של ישראל והוא רואה ושותק, אדעתא דישאל קא עביד, ואם הא"י עושה בע"כ חייב לגרש הא"י מבתו, ואפלו בקבלת כנון ששכרו לכל השנה אסור, דה"ל

משנה ברורה

(יא) אם עשה וכו'. הינו, דוקא אחר שכבר עשה האינו יהודי, ומה יש לו לישראל לעשות? לא הטריחהו לצאת מהבית בשביל זה²¹, (יב) וזהירנו על להבא שלא לעשות כן, (יג) אבל אם נודמן לישראל שראה בעת שהאינו יהודי רוצה להדליק בשבילו²² או לעשות המדונה, צריך למחות בידו; (יג) אפלו אם היה זה בביתו של אינו יהודי²³ גם כן צריך למחות²⁴, כיון שהגור והעצים של ישראל²⁵; (יד) ואפלו אם דעת הישראל לצאת אחר כך לתוך אחר שלא יתנה מהנה, (טו) גם כן צריך למחות, וכל שכן בבית ישראל. (טו) ואם האינו יהודי עושה בעל פה, חייב לגרשו מביתו מפני חלול השם, שפחדוהו שעושה האינו יהודי בשליחותו כיון שהוא בבית ישראל²⁶, (טז) ואין חלוק בזה בין אם האינו יהודי עושה בחנם או שקצין עמו שכר בקבלתו, כיון שהוא עושה בבית ישראל: (יז) בבית ישראל. לאו דוקא, דהוא הדין אם שבת במקוון אצל אינו יהודי בשבת, בביתו הוא, ולא הטריחהו לצאת ממנו²⁸ [ב"י]: (יג) מדעתו. הינו (יט) שלא צנחו הישראל, אף על פי שעושה האינו יהודי בשבילו, לא הטריחהו אותו לצאת מהבית אף על פי שבכל כרחו הוא נהנה; (יט) וק שאסור להשתמש נגד לאורו (כ) דבר שלא היה יכול לעשות בלא גר או להתחמם נגד המדונה, אבל אם צנחו מתחלה, צריך לצאת אחר כך מהבית: (יד) אין וכו'. והוא הדין שאין צריך להפך פניו מהנה, אלא אם כן שרוצה לעשות מדה מסידרת²⁹, פן כתב המגן אברהם בשם הבית יוסף, ובחידושי הש"פ"א משמע שהוא מקמיר בזה, עין שם: **ב** (טו) אם רב אינם יהודים. דמסתמא (כא) אדעתא דרובא קעביד³⁰, (כב) ואפלו אם אחר כך נתברר לישראל ונתוספו עליהו או שהלכו להן האינם יהודים, וכן להפוך ברוב ישראל: (טז) מחצה על מחצה. הטעם, משום דליקא למיקם עלה דמלתא, אם בשביל אינו יהודי עביד או בשביל ישראל עביד. ויש אומרים, משום דמחצה על מחצה, מסתמא לשם שניהם נעשה: (יז) של צורה

שער הציון

אינו יהודי. רוצה לומר, לצורך עצמו, ויבדמסם לבסוף, והוא הדין (כג) אם יש הוכחה שהדליק בשביל אינו יהודי אחר. ואם אנו יודעין שעשה גם בשביל ישראל, אסור, פן כתב המגן אברהם, וצ"ח המגן אברהם כנה: (יח) שהוא משתמש. הינו (כד) מ"א: (יט) אף על פי וכו'. דמסתמא (כה) כשהדליק מתחלה, נמי העקר אדעתא דידה עביד, וגר לאחד גר למאה: (כ) לקעודת שבת. הינו (כו) שישב בחושך ואין לו שום גר לאכל, אבל (כז) אם גמר קעודתו (כח) אף שעדין לא בנה ברפת המזון, (כט) או שיש לו גר אחר, פשיטא דאסור לצוות לאינו יהודי להדליק לו, דהוי שבוית שלא במקום מצנה. מיהו, אם יש לו שום גר ועבר וצנחו לאינו יהודי להדליק לו גר אחר, שרי להנות ממנו³² בעוד שהגור הראשון דולק³³, כמו שכתב בסעיף ו: (כא) אמירה לאינו יהודי. אבל שבות דישאל עצמו, לכלי עלמא אסור (ל) אפלו במקום מצנה: (כב) במקום מצנה. ולבנות ביתה הנכנס בשבת על ידיו אינו יהודי, כתב המגן אברהם שער הציון

(י"א) מגן אברהם: (י"ב) הג"א. וכן כתב המגן אברהם בסעיף קטן יד. ומה שכתב המגן אברהם בסעיף קטן ד מירי שלא נאה בפעם ראשון עד אחר הדלקה, פן כתב האליה רבה: (י"ג) הג"א: (י"ד) פן משמע בפרדקי והג"א: (ט"ו) ודוקא אם אינו עושה בקבלתו, אבל בשנתנה, אסור בכל גוונ²⁷ נהג"א ופ"א וש"א: (ט"ז) (י"ח) מגן אברהם: (י"ט) פרי מגדים: (י"ז) מגן אברהם: (כ) אליה רבה: (כ"א) גמרא: (כ"ב) פשוט: (כ"ג) מוכח מפור: (כ"ד) פרי מגדים: (כ"ה) רש"י: (כ"ו) מגן אברהם: (כ"ז) פן מוכח מפר"קגדים דכל השעודה השוכה קעודת מצוה³⁴: (כ"ח) פן מוכח מפי"א אברהם, ודוא פשוט. ויש לענין אם יש לו כוס לברכת המזון, ועין לעיל סימן קכ"ג סעיף ד ונהנה בו עיניו וכו', ולפי מה דמסיק הר"ט"א בודאי יש להחמיר בזה: (כ"ט) מגן אברהם וכל האחרונים, דלא בעלת שבת: (ל) עובדן ס"ח:

הַלְבוּת שַׁבַּת סִימָן רַעוּ

הָגוּ רַבִּים לְהַקְלֵם בְּדָבָר לְצוּת לְאִינוּי־יְהוּדִי לְסִדְלִיק גְּרוּת לְצַרְף סְעוּדָה. בַּפֶּטֶס בַּסְעִידָת חֲתָנָה אוּ מִלָּה, (כג) וְאַיִן מוֹתָה בְּנֶגֶם, וְיֵשׁ לְהַחֲמִיר בְּמִקּוּם (כד) שְׁאֵין (ה) צַרְף גְּדוּל, (כה) דְּהָא רַב הַפּוֹסְקִים הוֹלְקִים עַל סִבְרָא זוּ. (כו) וְעַיִן לְקַמְן סִימָן שׁוּ ס"ה: ג' "אִם אוֹמֵר אֲדָם לְעִבְדוֹ אוּ לְשִׁפְתָּתוֹ (כז) לִילֵף עִמּוֹ וְהִדְלִיקוּ הַנֵּר, אֶף-עַל-פִּי שְׁגָם הֵם (כח) צְרִיכִים לוֹ, אֵינן זֶה לְצַרְף הָאִינוּי־יְהוּדִי, כִּינֵן שְׁעָקָר הַהִלְיָקָה בְּשִׁבִיל יִשְׂרָאֵל: הֵגָה וּמֵתָר (כט) לומר לְאִינוּי־יְהוּדִי (ל) לִילֵף עִמּוֹ לְטַל גַּר דְּלוּק (ו) כְּבָר, הוֹאִיל וְאִינוּ עוֹשֶׂה דָק טְלִטּוּל הַנֵּר (לא) בְּעֻלְמָא (רבנו) ירוחם נ"ח ח"ב והנהגות מרדכי פ"ק דשבת והנהגות מיימוני פ"ו): ד' "אִם יֵשׁ גַּר בְּבֵית יִשְׂרָאֵל וְכָא אִינוּי־יְהוּדִי וְהִדְלִיק גַּר אַחֵר,

ח טור והנהגות מיימוני פ"ו
פסקי ו ט שם
הש"ס והנהגות
הפ"ק א"א

באר היטב

והקשה ב"י אלא"ה ובה: הא בין השמשות לא נזרו משום שבות; וצ"ל דלא התירו אלא בע"ש ולא במוצאי-שבת. ובמ"א מסתפק בזה בסימן שמ"ב: (ו) כ"ר. ואין להמיר אלא לבגד-תורה דלקא אמי למסנף, נדב"ז, מ"א:

משנה ברורה

דאסור אפלו ל'דעת הצ"ח. ועין בפרי"מגדים שמש"ק, משום דה"ר מצוה שאינה ע"בדת, שישכח לבנותו בחל. ועין בסימן רמד במגן-אברהם שהוא אוסר לעשות דבר זה אף בקבלנות, (ל"א) אם לא שלש חשש שמא יתפטר חס ושלום על-ידי-זה בנין הפית-הקנעת לגמרי, דאז יש להקל בקבלנות³⁸, ואפשר דאף על-ידי שכיחה מתיר כפי האי גונא אם לא ירצה האיניו-יהודי בקבלנות [פמ"ג]: (כג) וְאַיִן מוֹתָה. ומוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מודיעין³⁹ [ב"ח ומ"א]:

(כד) שְׁאֵין נְכוּי. ושל"ה החמיר אף לצרף גדול, ושכן ראה נהגים בקהלות חשוכים, שישתבש בחשכה במוצאי-שבת אפלו בהנהגה עד שאמרו הקהל 'ברכו', וכן נהג הגאון הר"ש פשיהו סו"עדים אצלו סעודה שלישית. ובפרי"מגדים מצדד להקל להדליק על-ידי אינו-יהודי במוצאי-שבת לצרף מצוה אף פשהוא צדין ביד השמשות, וכל-שכן בערב-שבת בין-השמשות לצרף מצוה דבנדאי מקרי, דלמקמן בסימן שמ"ב, עין שם: (כה) דְּהָא רַב וכו'. ומכל מקום מתיר לומר לְאִינוּי־יְהוּדִי לתנן את הערוב שנתקלקל בשבת.

כדי שלא יבואו רבים לידי מכשול⁴⁰, וכדאי הוא בעל העשור לסמוך עליו להתיר שבות דאמירה אפלו במקרה דאורייתא במקום מצוה דרבי⁴¹ [ח"א בשם המ"מ], וכעין זה דעת הפרי"מגדים לעיל בסוף סעיף-קטן ככ"ג: (כו) וְעַיִן לְקַמְן. ורצה לומר, דשם גס"פן מבאר דלא פבעל העשור⁴²: ג' (כז) לִילֵף עִמּוֹ. וזקא נקט, (לג) אֲבָל אִם מְשַׁלְחֵם בְּשִׁלְחוֹתוֹ שִׁילְכוּ בְּעַצְמָם וְהִדְלִיקוּ אֶת הַנֵּר לְהַאִיר לָהֶם, אֵינן זֶה מְקַרְי לְצַרְפוֹ אֶף שְׁעָקָר הַהִלְיָקָה הוּא בְּשִׁבִיל, כִּינֵן שְׁאֵין גּוֹפֵי נְהִיגָה מִהֵנָּה בְּעַת הַהִלְיָקָה, וְיִמְתָר אַחֲרֵי-כֵן לִישְׂרָאֵל לְהַשְׁפִּיל אֶצֶל הַנֵּר, וְכַעֲיֵן זֶה פֶּתַח הַשּׁוּ" פְּסוּף הַסִּימָן וְזֶה לְשׁוּנֵי נִרְאָה לִי, אִיחֻוּ הַנֵּר שְׁמִדְלָקָת הַשְּׁפָחָה כְּדִי לְהַדִּיחַ כְּלֵי אֲכִילָה שְׁאֲכָלוּ לֹא מְקַרְי לְצַרְף יִשְׂרָאֵל, כִּינֵן שְׁאֵין גּוֹף הַיִּשְׂרָאֵל נְהִיגָה מִגּוֹ, אֲלֵא בָלִים שְׁלוּ מוֹדְחִים וְהֵיא מִזְכָּח לְהַדִּיחֵם, לְצַרְפָּה הֵיא מְדַלְקָת⁴⁴, וְיִמְתָר אַחֲרֵי-כֵן יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁתַּמֵּשׁ לְנֵר זֶה (לג) אֶף צְרִיכֵי גּוֹפוֹ, כִּינֵן דְּבַעַת הַדְּלָקָת הַנֵּר הַדְּלִיקָה לְצַרְפָּה⁴⁵, וְיִמְתָר לְסִיעַ לְהַשְׁפָּחָה גַם בְּהַדְחַת הַכֵּלִים לְפָנֵי גַר זֶה, דֶּאֶף שְׁמַצְדָּד הַפְּרִי־מְגִידִים לְהַחֲמִיר בְּזוּה, הֵינֵן כְּשֶׁנִּשְׁאֵל יָדִים לְבִדּוֹ אֶת הַכֵּלִים אַחֵר שֶׁהִדְלִיקָה הַשְּׁפָחָה הַנֵּר, וּמִשׁוּם דְּמַחְזִי שֶׁהִדְלִיקָה לְצַרְכוֹ, מֵה שְׁאֵין פֶּן בְּזוּה אִמְרִינֵן דְּהַעֲקָר אֲדַעְתָּא דְּנַפְשָׁה קַעֲבֵדָה, וּבְנִיל כְּסַעֲפִי ב: (כח) צְרִיכִים לוֹ. ורצה לומר, ואם-כ"ן הוּא הוֹכְחָה שֶׁלְצַרְפוֹ תְּדִלִיק, וְכִדְלִיצִיל כְּסַעֲפִי ב:

(כט) לומר לְאִינוּי־יְהוּדִי. ואין להתיר (לד) אֲלֵא לְבַגְד־תוֹרָה, דְּלָקָא אֲמִי לְמַסְרָף וְלְהַקְלֵם יוֹתֵר: (ל) לִילֵף עִמּוֹ. כִּינֵן שְׁרֹעָה שְׁלֵף עִמּוֹ לְמִשְׁךְ יָין מִן הַמִּתְרָף אוּ לְהַבִּיא לְחֵם וְכִי הֵיא גּוֹנָא, וְאֵינן חֲלוּק (ל"ה) בֵּין גַּר שֶׁל שְׁעוּה וְחֵלֵב אוּ שֶׁל שְׁמֵן, אֶךְ כִּינֵן שֶׁל שְׁמֵן נִכּוֹן לְהַחֲמִיר שֶׁלֹּא לומר לְאִינוּי־יְהוּדִי שְׁלֵף עִמּוֹ בְּמִרוּצָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִתְקַרֵב עַל-יְדֵי-זֶה הַשְּׁמֵן לְהַפְתִּילָה אוּ יִתְחַמֵּק, וְיֵשׁ בְּזוּה מִשׁוּם מְכַבֵּה וּמְבַעֵיר אִם הֵיךְ הַיִּשְׂרָאֵל בְּעַצְמוֹ עוֹשֶׂה זֶה, עַל-כֵּן אֵינן לומר זֶה לְאִינוּי־יְהוּדִי⁴⁶: (לא) בְּעֻלְמָא. ורצה לומר: (ל"ו) הוֹאִיל דְּהוּא

שער הציצית

(ל"ב) באר היטב ושי"א בסימן רמד: (ל"ג) פשוט: (ל"ג) פרי"מגדים: (ל"ד) רדב"ז ויגד-אברהם: (ל"ה) אף שנתאון רבי עקיבא אינן בחיובי ספקא קאד בשל ש"ן, מכל מקום סתמי להקל, פי האליה רבה ופרי"מגדים ועוד אחרונים ועין בסימן רעו בבאר הלכה הסמימו להפגד-אברהם דלא ה"י פסיק וישא גם בשל ש"ן, כי יכול לילף בנחת, וזוהו שסימתי דנכון להמיר וכו': (ל"ו) מגד-אברהם והגרי"א:

מתיר להנות כמ"ש ס"ד, מ"א: (ס) צַרְף גְּדוּל, ושל"ה החמיר אף לצרף גדול ושכן ראה נהגים בקהלות חשוכים שישתבש בחשכה במ"ש אפלו בהנהגה עד שאמרו הקהל 'ברכו', וכן נהג הגאון הר"ש פשיהו סו"עדים אצלו סעודה כ.

באור הלכה

עבד, וכדאיתא בגמרא, ועל-פסוק דהנרא אני במסתמא, אבל בידע שפשה גם בשביל חמוט, אסור³⁷, אם-כ"ן חקא נמי: אף דאמרינן אם יש הוכחה מתיר, ותני משום דהעקר אדעתא דידע עבד ולא אזלין ביד האחרים אפלו היי רבא, תני דלא ידעין שפשה בשבילים, אבל אם ידעין שפשה גם בשבילים אסור הכל גומי. ונה"ה ונה"ה ברירשה הקשה: למה מועיל הוכחה, וקלא בירושלמי מסיק רבי יונה דלערבו ולצרף ישראל אסור? ולפי המגן-אברהם לא קשיא מיד, דעת הירושלמי דמתחלה שפשה שמואל פניו תני משום דבדע דלצרפו תדליק, ואסור כף בשוואה שאמרו האיניו-יהודי שטרם לאור ה"ר הכ"ן דגם לצרף עצמו תדליק, ועל-כ"ן סבר רבי יונה ה"רן שידע שמואל דלצרפו תדליק, מה יועיל שגם לצרף עצמו תדליק, מה שאין פ"ן בענגנו דלא ידעין קלל שהדליק בשביל האחרים ישראל, רק מצד הסבא דאדעתא דרבא קא מדליק, לכן אמרינן דכ"ן שיש הוכחה שהתדליק בשביל עצמו לא אמרינן קלל דתדליק אדעתא דאחרני. עד כאן: ונה"ה בגמרא דאם דחה ראת המגן-אברהם, וכסבורנו הצ"ל, משום דהעקר אדעתא דנפשה עבד, ובקרא זו עדיף יותר כמה דאמרינן בעלמא אדעתא דרבא עבד, ונראית.

דמוצ"ל אפלו ברב ישראל, וכמו שפסקת החספה, לכה אפלו אם עשה פפוש גם בשביל האחרים מתיר, אמנם באמת, ראית המגן-אברהם ראיה אלימאה היא, וקלא דרבי הרמ"א שם טובע מהסמ"ג, כמו שפסקן שם והובא בבית-ילפה, והסמ"ג קאמר על זה בהדרא כמו שפירש בירושלמי, ותניו ה"הא מצשה דשמואל, וכמו שהעיקר בבאור הגרי"א שם, וקלא שם משמע בירושלמי בהדרא ל'דע רבי יונה דאף לצרף עצמו ולצרף ישראל אסור. ובהכי נחה נמי מה שרצה האליה רבה לרחות ראית המגן-אברהם, וכתב דשם שאני משום שפא ידבה, מה שאין כן בגו, ובקאית זה אינו, דתירושלמי מקרי בגו, וקלא הכי דרבי האליה רבה מרפסן אגרא, דקלא מה שאוסר שם הרמ"א תניו עד הערב בכדי שיעשו, וכמפירש בסמ"ג, וקאוחו יום אפלו ברב אינן-יהודים אסור משום נקצה, וכמפירש שם כסעפי ב, והיכא דהאסור הוא רק משום שפא ידבה, אינו אסור רק עד הערב, וכמו שפסקת המגן-אברהם בסימן שכה סוף סעיף-קטן כח, והספיק עמי שם גס"פן האליה רבה בזה, אלא ודאי משום עצמות הפעלה שפשה גם בשביל הישראלי, ואם-כ"ן אפלו בגו נמי, ונה"ה כל זה כתבנו להסביר ראית המגן-אברהם דראיתו נכונה היא, אקמם בעקר הדין יש ל'צון טובא, דאף שפירשנו גרי"א שהעיקר דרבי הרמ"א משמע שפוסק כדעת רבי יונה בירושלמי דלצרף עצמו ולצרף ישראל אסור - בחובשי הרשבי"א על שבת, סוף פ"ק כל כתבי, מוכח בקדאי שדקרי רבי יונה נדחה מפני הקשיא שהקשה עליו בירושלמי, וכן מוכח פשטא דסוגיא סוף פ"ק כל כתבי, כשהיא מוצעה דשמואל, דסבר כראית תירושלמי להמיר ונתניו בהדליק לצרף עצמו ולצרף ישראל, כשהיא מצשה בירושלמי, וכן משמע כפירוש רש"י שם דה"ה שם שמואל והאיניו-יהודי, ועין בתוספות שם, ולא כדחית רבי יונה דשם, אם לא שנדחק נאמר דקדאי אחריתא ה"י, וכן פסק בספר המדומשה להקל בהדליק האיניו-יהודי לצרף עצמו ולצרף ישראל, אף מה נעשה שפירש הרמב"ם כפירוש המשנה ובהלכותיו מוכח שאוסר גם בזה, ומה שרצה החמיר משה לרחות זה, דבריו חזקין, ומכל מקום נראה דהסומך להקל בהדליק לצרף עצמו ולצרף ישראל, פדברי הרשב"א וכפשטא דסוגיא דידן, אין למחות

ש"לף עמו למשך יין מן המרתף או להביא לתם וכי האי גונא, ואין חלוק (ל"ה) בין גר של שְׁעוּה וְחֵלֵב אוּ שֶׁל שְׁמֵן, אֶךְ כִּינֵן שֶׁל שְׁמֵן נִכּוֹן לְהַחֲמִיר שֶׁלֹּא לומר לְאִינוּי־יְהוּדִי שְׁלֵף עִמּוֹ בְּמִרוּצָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִתְקַרֵב עַל-יְדֵי-זֶה הַשְּׁמֵן לְהַפְתִּילָה אוּ יִתְחַמֵּק, וְיֵשׁ בְּזוּה מִשׁוּם מְכַבֵּה וּמְבַעֵיר אִם הֵיךְ הַיִּשְׂרָאֵל בְּעַצְמוֹ עוֹשֶׂה זֶה, עַל-כֵּן אֵינן לומר זֶה לְאִינוּי־יְהוּדִי⁴⁶: (לא) בְּעֻלְמָא. ורצה לומר: (ל"ו) הוֹאִיל דְּהוּא

ש"לף עמו למשך יין מן המרתף או להביא לתם וכי האי גונא, ואין חלוק (ל"ה) בין גר של שְׁעוּה וְחֵלֵב אוּ שֶׁל שְׁמֵן, אֶךְ כִּינֵן שֶׁל שְׁמֵן נִכּוֹן לְהַחֲמִיר שֶׁלֹּא לומר לְאִינוּי־יְהוּדִי שְׁלֵף עִמּוֹ בְּמִרוּצָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִתְקַרֵב עַל-יְדֵי-זֶה הַשְּׁמֵן לְהַפְתִּילָה אוּ יִתְחַמֵּק, וְיֵשׁ בְּזוּה מִשׁוּם מְכַבֵּה וּמְבַעֵיר אִם הֵיךְ הַיִּשְׂרָאֵל בְּעַצְמוֹ עוֹשֶׂה זֶה, עַל-כֵּן אֵינן לומר זֶה לְאִינוּי־יְהוּדִי⁴⁶: (לא) בְּעֻלְמָא. ורצה לומר: (ל"ו) הוֹאִיל דְּהוּא

ש"לף עמו למשך יין מן המרתף או להביא לתם וכי האי גונא, ואין חלוק (ל"ה) בין גר של שְׁעוּה וְחֵלֵב אוּ שֶׁל שְׁמֵן, אֶךְ כִּינֵן שֶׁל שְׁמֵן נִכּוֹן לְהַחֲמִיר שֶׁלֹּא לומר לְאִינוּי־יְהוּדִי שְׁלֵף עִמּוֹ בְּמִרוּצָה, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִתְקַרֵב עַל-יְדֵי-זֶה הַשְּׁמֵן לְהַפְתִּילָה אוּ יִתְחַמֵּק, וְיֵשׁ בְּזוּה מִשׁוּם מְכַבֵּה וּמְבַעֵיר אִם הֵיךְ הַיִּשְׂרָאֵל בְּעַצְמוֹ עוֹשֶׂה זֶה, עַל-כֵּן אֵינן לומר זֶה לְאִינוּי־יְהוּדִי⁴⁶: (לא) בְּעֻלְמָא. ורצה לומר: (ל"ו) הוֹאִיל דְּהוּא

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַעִי

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה ואם]

אָבֵל קִידוּשׁ שְׁעֵשֶׂה בָּם בְּשִׁבְלֵי הַפּוֹעֵט, אֶסוּר³⁷.

לכבות מזגן שמקרה באופן שמפריע למתפללי ביהכ"נ עד שרבים מממתפללי ביהכ"נ אף שהם רק מיעוט מהמתפללים, עוזבים את ביהכ"נ מחמת הקור, ויתבטלו מתפילה בציבור וקריאת התורה. וכן להדליק את האור שכבה בבית המדרש שלומדים בו רבים, כתב בארחות שבת (ח"ב פכ"ג הע' קנח) בשמו של הגאון ר' אהרן קוטלר זצ"ל, שהתיר להדליק את האור בבית המדרש ע"י נכרי, משום מצות ת"ת של רבים. מאידך, לענין גרטור של ישיבה שכבה, כתב הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סי' לב) שאע"פ שבספר 'השיב משה' הביא שיש קהילות שנהגו להקל ולהדליק ע"י נכרי משום ת"ת דרבים, מ"מ למעשה אין ראוי להתיר, כיון שאיסור אמירה לנכרי פרוץ בעיני הבריות, והפסקת פעולת גרטור הוא דבר מצוי, ואם ידליקו תמיד כשיכבה, יבואו לזלול בק"ך.

42) ואף שבשו"ת נודע ביהודה (מהדורת או"ח סי' מד) לא משמע כן, כתב בביה"ל לקמן (סי' שסב ס"ג ד"ה מחיצה) שיש לסמוך על הה"ח ארם, התוספת שבת והמחיצה"ש שהקלו בזה. והוסיף, שבאופן שרק נקרא חוט העירוב, ויכול הנכרי לקושרו בקשר עניבה, טוב שיעשה כן.

[משנ"ב ס"ק כו]

רוֹצֵה לֹמֵר, דְּשֵׁם פֶּסֶן מְבַאֵר דְּלֹא כְּבַעַל הַעֲטוּר⁴³.

43) ומי שסמך על הבעל העיטור, ואמר לנכרי לעשות לו מלאכה דאורייתא במקום מצוה, דעת הגרי"ש אלישיב (מלכים אמניך פ"ב סי' א הע' ג בשאלות ותשובות שם) שאם הוא לא ידע שאסור, מותר ליהנות ממלאכת הנכרי, אבל אם ידע שאסור והויד, אסור ליהנות מהמלאכה. דעת הגרי"ן קרליץ (חוט שני ח"ג פפ"א ס"ק ה), שרק במקום צורך גדול שהרמ"א התיר, מותר ליהנות מהמלאכה אע"פ שהשלי"ח החמיר, אבל במקום צורך מצוה בלבד, כיון שחוב הפוסקים חולקים על בעל העיטור, אסור ליהנות.

[משנ"ב ס"ק כז]

לְצַרְפָּה הִיא מְדַלְקֶת⁴⁴ וכו', הַדְּלִיקָה לְצַרְפָּה⁴⁵.

44) ודוקא עבד או שפחה שמחויבים במלאכת בעל הבית, נחשב שמדליקים לצרכם, אבל בסתם נכרי, כתב הגר"ש אויערבך (מאור השבת ח"א מכתב יג אות ב) שנחשב שמדליק לצורך ישראל, ואסור.

ובתי מלון שמעסיקים נכרים, והנכרים משתמשים במעלית להוריד ולעלות כלים, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ד סי' כה) שאין להתיר להם שימוש זה בשבת, כיון שיש בו תועלת לישראל במה שמלאכתם נעשית בזריזות, ויש בזה חשד שעושים את המלאכה בשליחות ישראל ולצרכו, ומה שהתיר הט"ז בשפחה שמדיחה כלים, הוא משום שניכר לכל שהיא עושה כן לצרכה.

ולענין המתארח במלון, דעת הגרי"ן קרליץ (ארחות שבת ח"ב פכ"ג הע' קיח) שמותר לומר לנכרי שיעלה את האוכל לחדרו, למרות שהנכרי ישתמש במעלית, שכיון שהנכרי יכול לעלות את האוכל במדרגות [אפילו שאין רגילות לעשות כך ביום חול], אי"כ מה שהנכרי משתמש במעלית נחשב שעושה כן על דעת עצמו, ודוקא כשהדרו בקומה נמוכה, אבל אם חדרו בקומה גבוהה, אסור, כיון שאין זה סביר כלל שהנכרי יעלה את האוכל במדרגות.

45) ושפחה שמחממת מים כדי להוריד את השומן שעל הכלים, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פלא"ה הע' לא) שנחשב שעושה כן לצורך ישראל, וצריך למחות בה שלא תעשה זאת, ואם עושה כן כדי שלא יתקררו ידיה, נחשב שעושה לצרכה, ומותר.

המשך במילואים עמוד 15

37) ואפילו כשהנכרי היה עושה את המלאכה עבור עצמו גם אם הישראל לא היה עמו, כגון שנכרי כבר משתמש במעלית, כתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ג סי' ס"ק ז) שאסור להשתמש בה יחד עמו, ואפילו אם רוב המשתמשים נכרים, כיון שכשמפעיל הנכרי את המעלית דעתו גם על הישראל ונאפילו לדעת היש מתירים (בביה"ל כאן) כשעושה הנכרי לצרכו ולצורך ישראל, כתב (שם) שבמעלית דאי אסור, משום שעצם השתמשותו במעלית מוסיפה בכמות צריכת החשמל של המעלית, וגם משום זילותא דשבת]. ובשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ב סי' צה) כתב, שנכרי שמפעיל מעלית ויש עמו ישראל, נחשב הנכרי שעושה כן רק לצורך עצמו, ומ"מ אסור לעלות עמו משום מראית העין, ואם הוא יודע לירא שמים, וכל שכן אם הוא תלמיד חכם, יש בזה אף משום חילול השם וכתב שם, שלפי מה ששמע מאנשים המבינים את דרך פעולת המעלית, נראה שיש בזה חשש איסור משום שמוסיף בזרם החשמל].

ולענין תחנת כח שמיצרת חשמל ומתופעלת ע"י נכרים, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ד סי' סד ס"ק ג) שמותר להשתמש בחשמל המיוצר בה, אפילו בעיר שרובה ישראל, שכיון שבשיש תקלה הם צריכים לתקן את כל מערכת החשמל גם עבור בית אחר, אי"כ זה נחשב שהם מיצרים את החשמל לצורך נכרי.

[משנ"ב ס"ק כב]

בְּנֵי הַבֵּית הַקְּנֵסֶת לְגִמְרֵי, דָּעוּ וְשׁ לְהַקֵּל בְּקַבְּלֹתָם³⁸.

38) והוסיף בזה לעיל (סי' רמד ס"ק יג) שמותר, ובלבד שיהיה מפורסם לכל שהוא בקבלות.

[משנ"ב ס"ק כג]

וּמִוֶּטֶב שְׂיִהְיֶה שְׂוֹגְגִין וְאֵל זִיקֵי מְיֻדָּין³⁹.

39) ודוקא באופן שבודאי לא יקבלו את מחאתו, אבל באופן שיש ספק אם יקבלו ממנו, כתב לקמן (סי' תרח ס"ק ג) שמחויב למחות.

[משנ"ב ס"ק כה]

בָּיִם לִינֵי מְקֻשְׁלוֹ⁴⁰ וכו', בְּמָקוֹם מְצֻנָּה דְּרַבִּים⁴¹ סְפִיף־קֶטֶן כב⁴².
40) ותינוק שנולד בשבת ולא הכינו לו סרט זיהוי מבעוד יום, דעת הגר"ש אויערבך (שש"כ פלא"ה הע' כז) שמותר לומר לנכרי לכתוב את סימני הויהויו שלו, משום חשש תקלה.

41) ולצורך מצות ישוב ארץ ישראל, כגון לומר לנכרי לקנות עבורו בית מנכרי אחר בארץ ישראל, כתב לקמן (סי' שו ס"ק מז) שמותר אף לדעת השו"ע.

וכן לענין מצות מילה, כתב לקמן (סי' שלא ס"ק כב) שהסומך על הבעל העיטור לא הפסיד אם אי אפשר בענין אחר, אבל אם פשע ולא הכין מאתמול, כתב בביה"ל שם (ס"ו ד"ה ועיין) שאסור לומר לנכרי,

ואם נפל סכך הסוכה ביו"ט, כתב לקמן (סי' תרלו ס"ק א) שמותר לומר לנכרי שיסכך לו את הסוכה, אמנם לקמן (סי' תרכו ס"ק ב) העתיק את דברי הפמ"ג (שם א"א ס"ק ה) שמסתפק בזה [ומבואר שם בפמ"ג, שספיקו הוא האם יש לסמוך על הבעל העיטור רק באופן שאין לו סוכה אחרת, וגם משום שי"ל שלסכך סוכה שהיא דירת עראי הוא רק איסור רבבן], וטיים שחלילה להורות היתר בזה. והנה מה שכתבנו לקמן (סי' תרכו ס"ק ב וסי' תרלו ס"ק א), וצורך תפילה וקריאת התורה לציבור, כתב בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"ג סי' מב) שנחשב מצוה של רבים, ולכן התיר לומר לנכרי

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַעַד

המשך מעמוד הקודם

לעיל (סי' רמב ס"ק ו) שיכול לקדש על פת זו. והוסיף שם, שאף אם בימי החול אינו מקפיד על פת ישראל, מ"מ אם יש לו בשבת ויום טוב פת ישראל, נכון להזהר שלא לאכול פת עכרים, מפני כבוד שבת ויום טוב.

[משנ"ב ס"ק ה]

הב"ח תמה, דצ"ן מעבירין על המצלות וכו', שפוגע תחלה בפתחונה.

(10) ואף שרוצה רק פת אחת [וכן תירץ הערוך השלחן (סי' א) את תמימה הב"ח], דעת הגרש"ז אויערבך (ששי"כ פניה הע' פד) שאף בזה נוהג דין 'אין מעבירין על המצות', כיון שאינו רוצה פת זו מחמת עצמה אלא מחמת הדין לבצוע על התחתונה, ולכן אם התחתונה לבנה והעליונה שחורה ורוצה בלבנה, אכן לא שייך בזה דין 'אין מעבירין כלל'.

(11) וכן כשחל יום טוב בשבת, הורה הנד"ש אלישיב (מבקשי תורה יום טוב עמ' תנד-כ) שאף לדברי הרמ"א כאן שבליל יום טוב ברצע את העליונה, יבצע בלילה את התחתונה כבכל ליל שבת, ואף שלגבי ליל הסדר כתב הבאר היטב (סי' תעה ס"ק ב) שגם כשחל בשבת ברצע את העליונה, אין ללמוד מליל הסדר לשאר ליל יום טוב שחל בשבת.

הנצי"ב אם יש לו רק לחם אחד, נכון שאדם אחר יבצעו לשנים שלא בפני המברך, ויביאנו לפני המברך כשנים ובכך יהיה לו לחם משנה. (6) מה שכתב 'ונכון' לנהוג כן, הוא למקדשים על הדין ואח"כ ברצעים על הפת, אבל המקדשים על הפת, כתב לעיל (סי' רמב ס"ק טג) שחייבים הם לשמוע מהמקדש ולצאת ידי חובה גם בברכת המוציא, שאם לא כן מהפכים את סדר הקידוש.

(6) ואף שעובר שיעור זמן של תוך כדי דיבור עד שברצע לכל המסובים, הרי לענין המתעטף בציצית כתב לעיל (סי' ח ס"ק יב) שנחשב הפסק אם מתעטף כה לאחרי שיעור של תוך כדי דיבור מהברכה של המברך, ביאר הגרש"ז אויערבך (שיח הלכה ח"א סי' ח אות כ) שכן שכן הוא הסדר שכולם צריכים לאכול מהמברך, אין זה כלל בגדר הפסק.

(7) החזו"א (דינים והנהגות פ"י אות ח) לא היה נוהג לומר 'ברשות', אלא לפני הברכה היה פונה קצת לעבר של היוצא בברכתו.

[משנ"ב ס"ק ז]

והעולם נוהגין כהש"ל וצ"ע (וכו', מפרך לאכל מן היום).

(8) וכן נדג החזו"א (דינים והנהגות פ"י אות ח).

(9) וכן אם אין לו יין שצריך לקדש על פת, ואין לו אלא פת זו, כתב

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן עֵרָה

המשך מעמוד 108

אסור ללמוד קודם שיתפלל, כתב המשגיב שם (סי' לה) שאם מינה שומר שיזכירו להתפלל, מותר. וצ"ע בשע"צ שם (סי' מא), שמקור הדין הוא בדרך החיים, ושם התבאר שלמד זאת מדין של הנחלת צני הנ"ל. [וכן לענין לימוד קודם קריאת שמע של ערבית בהגיע זמנה, כתב לעיל (סי' רלה ס"ק ז) שאם מינה שומר שיזכירו להתפלל, מותר].

[משנ"ב ס"ק יב]

לענין רבי ישמעאל בן אֶלְיָשִׁיעַ.

(23) ואע"פ שלכאורה היתה התורה שגורה בפיו, ואם כן דומה הדבר לקריאת ראשי פרקים שכתב השר"ע להלן (סי' י) שלא חוששים בהם להטייה כיון ששגורים הם בפיו כל אדם, ביאר הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ד ס"ק ד) שיתכן שהוא למד עם כל התנים.

[ביה"ל ד"ה וס' בנה]

נראה דמפר לקדחת לפני הנר-שמן כל זמן שהסטארין דולק.

(24) ואע"פ שבנר שעה אסור לקרוא לאורו כשנר שמן נמצא בסמוך לו, אפשר לומר שבנר שעה יש על כל פנים חשש שיכבה אורו, ומה שלא אסרו לקרוא לאורו [לדעת רש"י] הוא מפני שההטייה אינה מועילה בו, ולכן כשנר שמן נר שעה דולקים זה בצד זה, אם יכבה אורם עלול הוא להטות את נר השמן, משא"כ בנר 'סטארין' שאין חשש כלל שמה יכבה אורו, לכן כשדולק בצידו גם נר שמן, גם אם יכבה אור נר השמן לא יבא להטותו, שהרי די לו בנר הסטארין (ארחות שבת ח"א פט"ז הע' כט).

ולענין איסור טלטול בגדים רטובים בשבת שכתב הרמ"א לקמן (סי' שא סמ"ו) שאסור לטלטלם מחשש שמא יבא לסחוט, וכתב הא"ר שם (סי' פ) שלשנים מותר לטלטלם משום שיש לסמוך על כך שהיכיר זה לזה, כתב התהלה לדוד שם (סי' מו) שדין זה תלוי במחלוקת המג"א והט"ז (כאן). האם גם בדבר הרשות מועיל מה ששנים קוראים יחדיו, וכן לענין מנורה של פרקים, שכתב השו"ע לקמן (סי' רעט ס"ז) שאסור לטלטלה מחשש שתתפרק ויבא להחזירה, כתב התהלה לדוד שם (סי' טו) שאם באים לטלטלה בשני בני אדם, תלוי דינם במחלוקת המג"א והט"ז.

[משנ"ב ס"ק יז]

שקל אֶתְדִּי מֵעֵין בְּסִפְרוֹ וְצִינֵי מִשְׁגִּיחַ בְּמֶה שִׁעוֹשָׁה הַבְּרִיָּה.

(21) והדרוש בציבור בליל שבת, שהציבור מביטים בו בשעת הדרשה, דעת הגר"י קרליץ (חוט שני ח"ד פפ"ד ס"ק ג) שמוותר לו לקרוא אורו הנר, משום שהציבור שומר עליו, ולמרות שלא מינה אותם לשומרים.

[משנ"ב ס"ק יח]

וְאֶמְרָה לוֹ.

(22) וכן לענין בדיקת חמוץ, שכתב לקמן (סי' תלא ס"ק ז) שיש אסורים ללמוד גם חצי שעה קודם שיגיע הזמן, כתב שם שמ"מ אם מינה שומר שיזכיר לו לכשיגיע הזמן, מותר. ודין זה נלמד ממה שמועיל שומר לענין שמא יטה, כמבאר בחלת צני שהובא בבאר היטב שם (סי' ח). וכן לענין תפילה, שכתב השר"ע לעיל (סי' פט ס"ו) שכשהגיע זמנה

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַעַד

המשך מעמוד 10

מהצחצוח, ולכן אסור. אמנם לעיל (סי' רנב ס"ק ל) כתב לענין מנעל שהיה מתוקן מערב שבת והנכיר רק החליקו בשבת, שמוותר לנעול אותו בשבת, כיון שהיה יכול לנעול גם בלא החלקת הנכיר.

אויערבך (ששי"כ פ"ל הע' קסו) ששני נרות הם גופים נפרדים, וכשהישראל קורא בספר, יש לומר שקריאתו היא לאור הנר המותר, מה שאין כן הצחצוח הוא בגוף המנעל וכשמשתמש בנעל נהנה

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַעוּ

המשך מעמוד הקודם

35) ובאופן שהנכרי הוא מלצר בטעוה, דעת הגר"ג קרליץ (חתו שני ח"ג פפ"א סוף ס"ק ב) שאינו נחשב בחשבון הרוב, אבל באופן שהוא סועד יחד עם, הרי הוא נחשב בחשבון הרוב.

[ביה"ל ד"ה מחצה על מחצה]

יש להחמיר בפסקא, שכן סתם הקמח קסימן שכה קציף ט וקציף סז³⁶.
36) אמנם שם (ס"ק מז) כתב, שאע"פ שספק דרבנן לקולא, מ"מ כיון שהוא דבר שיש לו מתיירין אסור, וטעם זה לא שייך כאן בהדלקת נר, שהרי הוא צריך את אור הנר בשבת. ועוד, שאם ימתין עד מוצ"ש יכלה השמן שבנר.

ובספק ספיקא, שספק אם עשה הנכרי את המלאכה בשבת, וספק אם עשאה בשביל הישראל, כתב שם (ס"ק לב). לנבי פירות שליט נביר, שיש ספק אם ליקטם עבור ישראל, וכן יש ספק אם ליקטם בשבת, שהפירות אסורים משום שהם ספק מוקצה, אבל בלא זה היו מותרים משום ספק ספיקא.

33) ולאחר שכבה הנר הראשון, כתב לעיל (ס"ק יג) שישאל שעבר וצויה לנכרי להדליק עבורו נר, צריך לצאת מביחור.

[שעה"צ ס"ק כז]

כן מוכח מפרי"מגדים ד"קל הקעוה השובה קעוה קעוה³⁴.

34) מדבריו כאן משמע שכל צרכי הסעודה נחשבים לצורך מצוה, אמנם לענין שבות דשבות ע"י אמירה לנכרי שמוותרת במקום מצוה, כתב לקמן (ס"י שכה ס"ק ט) שהוא רק במקום מצוה גמורה, כגון להביא ע"י נכרי יין לקידוש או תבשיל חם לסעודת שבת דרך כרמלית, ומה שכתב הרמ"א שם (ס"י) שהמיקל אפילו בשכר או שאר דברים אין למחות בידו, ביאר במשני"ב שם (ס"ק ט), שמדובר בדברים שאי אפשר להסתדר בלעזם אלא ברוח קצת, אבל בפירות וכיוצא בזה אין להקל, ואפילו כשכותנתו להתענג לכבוד שבת.

[ביה"ל ד"ה שהם יחד]

שהוא מקליק על השלחן על דעת הקס"ב אצל, וצ"ע³⁵.

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַעוּ

המשך מעמוד 112

משה (א"ח ח"ב ס"י טו) שמוטר לומר לנכרי לפתוח את המקרה, אע"פ שהוא פסיק רישא שחילק הנורה, כיון שאין הנכרי מתכוון לכך, וכן דעת הגר"ח קניבסקי (ארחות שבת ח"ב פכ"ג הע' קלו). מאידך, דעת הגר"ש אויערבך (ששי"ב ח"ג פל"א הע' א), שכיון שהדלקת הנורה במקרה נעשית באופן קבוע ע"י פתיחת דלת המקרה, יתכן שנחשבת פתיחת הדלת למעשה הדלקה בידים ואסורה על ידי נכרי, אלא אם כן אין הנכרי יודע שבפתיחת המקרה נדלקת הנורה, וכן נוטה דעת הגר"ש אלישיב (ארחות שבת שם). ולענין פתיחת מקרה על ידי ישראל, ראה מה שכתבנו בביה"ל לקמן (ס"י שמג ס"א ד"ה מדברי סופרים).

[משני"ב ס"ק ל]

על-כן אין לומר זה לאינו-היה⁴⁶.

46) משמע שאסור לומר לנכרי לעשות פסיק רישא בשבת, אמנם לענין קדיחה המונחת על גחלים, כתב לעיל (ס"י רג ס"ק נא) שיש מחמירים שלא להרימה אפילו ע"י נכרי, כיון שהוא פסיק רישא שוחתה בגחלים ויבעיר, ולצורך שבת יש לסמוך על המקלים. אכן מדבריו לקמן (ס"י רעו ס"ק טו) משמע, שמוטר בכל ענין פסיק רישא ע"י נכרי, וראה מה שכתבנו לעיל ס"י רג ס"ק עט, ולמעשה, לענין מי ששכח לכבות את הנורה במקרה, כתב בשו"ת אגרות

הַלְבוֹת שֶׁבֶת סִימָן רַעוּ

המשך מעמוד נח

הגר"ש אויערבך אם חלה מונחת על שולחן השבת, גם אם היה מותר עליה, נחשב השולחן בסיס לה, כיון שעיקרו של השולחן מיועד לסעודת שבת, ראה ארחות שבת ח"ב פי"ט הע' תיד.

וכשאין הדבר חשוב אצל אנשים במידה שווה, כתב לקמן (ס"י שי ס"ק לג) שנקבע הדבר ע"פ חשיבות החפץ אצל הבעלים, ולא על פי חשיבותו אצל אנשים אחרים.

29) משמע מדבריו, שכיון שהנר השמן והפתילה אינם מוקצים אלא מחמת שהם נחשבים כבסיס לשלהבת, וכמו שהתבאר לקמן (ס"י רעט ס"ק א), אין חשיבות דבר ההיתר נמדדת כלפיהם, אלא רק כלפי השלהבת שהיא המוקצה עצמו. ולקמן (שם ס"י) כתב שיש למדוד את החשיבות כלפי השמן, שהנר נעשה לו בסיס.

ולענין בסיס המיוחד תמיד לנכרי היתר, ואירע שהניחו בו מוקצה, מבואר לקמן (ס"י שי ס"ק לא) בשם הח"י אדם שהחפץ נאסר מדין בסיס, ונחשב היתר לענין זה, ואם משמש השולחן כבסיס לשני הדברים, דהיינו הן לבסיס של המוקצה והן למוקצה עצמו, נחשב הוא כבסיס לאיסור ולהיתר, ואינו נאסר, ולפי זה גם ללא ככרות יהיה

ואף אם יש לו ככרות נוספות לשבת ואינו צריך לנכר זו דוקא, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק מוקצה פ"ז אות ה) שמי"מ כיון שדעתו לאכול ככר זו בשבת, חשובה הככר יותר מהשלהבת. וכן לגבי יין הנצרך לו לקידוש, דעת הגר"ש אלישיב (שבות יצחק שם) שנחשב הוא כחלק מסעודת השבת, שהרי בלעדיו לא יוכל לאכול את סעודת השבת.

ואף דבר היתר שאינו נצרך לו דוקא לשבת, כתב כשרית אגרות משה (שם) שמי"מ החפץ החשוב לאדם יותר, הוא החשוב יותר לענין בסיס, אף אם שוויו הממוני הוא פחות משל האיסור, כגון משקפיים הנצרכות לו מאד, וכן סידור או שאר כתבי הקודש, שחשובים הם יותר מסכום כסף גדול. אכן, אם יש לו זוג נוסף של משקפיים, כתב (שם) שסכום הכסף חשוב יותר.

מאידך, הגר"ש אויערבך (שולחן שלמה ס"י שי ס"ק כח אות ג) כתב, שלעולם חשיבות הדבר נמדדת באם היה צריך לוותר על אחד מהדברים, על איוה מהם היה מותר, ולפי זה, אם היה מעדיף לוותר על הככר או על המשקפיים ולא על סכום הכסף, נאסר הכסיס, אף על פי שהככר המשקפיים נצרכים לו כעת. [אמנם יש לזרן, שאף לדעת

